

MUISTIO - Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi tekijänoikeuslain 56 g §:n ja 60 b §:n muuttamisesta

Luonnos 27.5.2011

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi tekijänoikeuslain 56 g §:n säännöstä lisäämällä siihen säännös kiellosta välittäjälle tarjota yhteyttä tiettyyn verkkopalveluun tai sivustolle. Tämän säännöksen perusteella ehdotetaan edelleen 60 b §:ää muutettavaksi siten, että se mahdollistaisi kanteen ajamisen väitetyn loukkaajan lisäksi myös välittäjää vastaan kieltotuomion saamiseksi.

Tuomioistuin voisi määrätä, että välittäjän on lopetettava yhteyden tarjoaminen tekijänoikeutta loukkaavaksi väitettyä aineistoa välittävälle verkkosivulle. Oikeus olisi riippumaton välittäjän vastuusta tekijänoikeuden loukkauksesta. Tuomioistuin voisi asettaa määräyksen tehosteeksi uhkasakon.

Ehdotettu muutos laajentaisi tuomioistuimen mahdollisuutta puuttua aineistoja laittomasti levittäviin palveluihin. Tarve sääntelyn muutokselle on olemassa, sillä yhä useampi palvelu toimii ulkomailta käsin mutta tarjoaa palveluitaan nimenomaan Suomen markkinoille. Laittomia palveluita ei saada suljettua, tai niiden käyttöä estettyä eikä tekijänoikeuden loukkauksia pysäytettyä koska niiden ylläpitäjät pysyvät anonyymeinä tai piilottelevat maissa, joissa on puutteelliset keinot tekijänoikeuksien täytäntöönpanoon.

Tarkoitus on, että ehdotettu laki tekijänoikeuslain x muuttamisesta tulisi voimaan x.x.201x.

PERUSTELUT

1 Nykytila

1.1 Taustaa

Tietoverkkopiratismi aiheuttaa tekijänoikeuden haltijoille huomattavaa vahinkoa. Luvaton tiedostojen levitys tapahtuu Suomessa pääosin vertaisverkkopalveluissa, joissa jokainen käyttäjä on lähtökohtaisesti sekä levittäjä että lataaja, mutta tiedostoja levitetään merkittävässä määrin myös Internet-sivuna näkyvistä verkkopalveluista, joilta käyttäjät voivat ladata tai streamata sisältöjä. Laittomien verkkopalvelujen käyttö ja suosio vaihtelee haettavien sisältöjen mukaan. Vertaisverkko on suosittu tekniikka laittoman musiikin hakemiseen, laittomia verkkopalveluita käytetään erityisesti audiovisuaalisten sisältöjen ja pelien tarjoamiseen.

Eurooppalaisella tasolla sen on arvioitu aiheuttavan (TERA tutkimuslaitoksen tutkimus 3/2010) 240 miljardin euron menetykset luoville aloille vuoteen 2015 mennessä. Aloilta katoaisi 1,2 miljoonaa työpaikkaa vuoteen 2015 mennessä, jollei luvatonta sisältöjen levitystä saada huomattavasti vähennettyä.

Luovien alojen LYHTY projektin tilaaman tutkimuksen mukaan Suomessa luvattoman tiedostojen levityksen on arvioitu aiheuttaneen peli, elokuva, kustannus ja musiikkialoille vuonna 2009 yli 350 miljoonan euron menetykset. Myös yhteiskunnalle aiheutuu vahinkoa luvattomasta tiedostojen levityksestä menetettyjen työpaikkojen ja verotulojen muodossa.

Nykyisin laittomia sisältöjä tarjotaan Suomen markkinoilla enenevässä määrin ulkomailla toimivista verkkopalveluista, jotka sähkökauppadirektiivin vastaisesti kätkevät ylläpitäjänsä. Siksi kotimaisten säännösten perusteella on käytännössä mahdotonta panna loukattuja oikeuksia täytäntöön, kun palvelujen ylläpitäjiä ei löydetä eikä siten saada vastuuseen.

Tällaisten palveluiden toimintaan voitaisiin kuitenkin puuttua. Teleoperaattoreilla olisi käytännössä mahdollisuus estää asiakkailtaan pääsy tällaisiin tietoverkkopalveluihin tai sivustoille. Menetelmät vaihtelevat mutta yksikertaisinta olisi esim. poistaa laitonta verkkopalvelua ylläpitävän sivuston osoite ns. operaattoreiden nimipalvelusta, jonka avulla tietoverkon käyttäjä tietoverkossa suunnistaa. Tätä menetelmää kutsutaan DNS-blokkaamiseksi.

Myös eduskunnassa on asiaan kiinnitetty erityistä huomiota:

Sivistysvaliokunta toteaa lausunnossaan SiVL 12/2011 että "Valiokunta pitää nykyistä laajamittaista luvatonta sisältöjen tietoverkkolevitystä eli piratismia Euroopan digitaalisten sisämarkkinoiden eräänä suurimpana kehittymisen esteenä ... Valiokunnan mielestä piratismi tulee kansallisesti ja EU:n tasolla tunnistaa erääksi merkittävimmäksi eurooppalaisten toimivien digitaalisten sisämarkkinoiden tulevaisuuden uhaksi ja ryhtyä päättäväisesti toimiin piratismiin vähentämiseksi."

Sivistysvaliokunnan mukaan mikäli luvatonta verkkolevitystä ei saada merkittävästi vähennettyä, uhkaa tilanne näivettää eurooppalaisen sisällöntuotannon. Kulttuuriselonteon mietinnössään valiokunta pitää välttämättömänä tehostaa toimenpiteitä piratismiin estämiseksi.

Talousvaliokunta on todennut, että luovan talouden kannalta verkkopiratismi on merkittävä ongelma, johon on haettava vaikuttavia ja perusoikeuksien mukaisia EU-tason torjuntakeinoja. (TaVL 28/2010 vp)

Eduskunta on 20.1.2011 hyväksynyt sivistysvaliokunnan ehdottaman kannanoton, että lisätään toimenpiteitä nettipiratismiin estämiseksi ja digitaalisen aineiston laillisen käytön edistämiseksi.

Piratismiin kitkemiseksi on viimeisten runsaan viiden vuoden aikana säädetty ja täydennetty tekijänoikeuslain ja muiden lakien säännöksiä, jotka ovatkin toimineet pääosin hyvin. Nyt on kuitenkin havaittu, että mitkään nykyisistä sinänsä tehokkaista oikeussuojakeinoista sovellu, kun halutaan merkittävästi vähentää palvelun laittoman palvelun käyttöä, eikä ole mahdollista ajaa varsinaista loukkauskannetta väitettyä loukkaajaa vastaan.

EU:n tuoreessa toukokuun 25. päivänä 2011 julkaistussa IPR-strategiassa on nostettu esiin tarve vahvistaa voimassa olevaa oikeuksien täytäntöönpanon varmistamiseksi säädettyä lainsäädännöllistä kehystä ja täydentää sitä osallisten vapaaehtoisilla toimenpiteillä.

1.2 EU:n lainsäädäntö

Tietoverkoissa tapahtuvan laittoman levityksen erityispiirteet ja sen oikeuksien täytäntöönpanolle asettaman vaatimukset on huomioitu tekijänoikeutta ja oikeuksien täytäntöönpanoa koskevissa direktiiveissä.

Nyt käsiteltävän asian kannalta erityisen huomionarvoisia säännöksiä ovat tekijänoikeuden ja lähioikeuksien tiettyjen piirteiden yhdenmukaistamisesta tietoyhteiskunnassa annetun direktiivin (2001/29/EY) jäljempänä tietoyhteiskuntadirektiivin 8.3 artikla, sekä ns. enforcement-direktiivin, eli teollis- ja tekijänoikeuksien noudattamisen varmistamisesta annetun direktiivin (48/2004/EY) 9.1 artikla. Myös sähkökauppadirektiiviin (2000/31/EY) sisältyy asian kannalta keskeisiä säännöksiä.

1.2.1 Tietoyhteiskuntadirektiivi

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2001/29/EY tekijänoikeuden ja lähioikeuksien tiettyjen piirteiden yhdenmukaistamisesta tietoyhteiskunnassa annettiin 22 päivänä toukokuuta 2001. Se on keskeisin tekijänoikeuden alan direktiiveistä, jolla tekijänoikeuden keskeiset säännökset saatettiin paremmin tietoyhteiskunnan haasteita vastaaviksi.

Direktiivi sisältää säännökset yksinoikeuksista, rajoitussäännöksistä sekä teknisistä toimenpiteistä ja oikeuksien sähköisistä hallinnointitiedoista.

Lisäksi direktiivin 8 artiklassa on säännökset tekijänoikeuksien loukkaamisen seuraamuksista ja oikeussuojakeinoista. Artiklan 1 kohdassa asetetaan jäsenvaltioille velvollisuus säätää asianmukaiset seuraamukset ja oikeussuojakeinot, jotka koskevat direktiivissä säädettyjen oikeuksien ja velvollisuuksien loukkauksia, sekä velvollisuus varmistaa, että näitä seuraamuksia ja oikeussuojakeinoja sovelletaan. Seuraamusten on direktiivin mukaan oltava tehokkaita, oikeasuhtaisia ja vakuuttavia.

Käsiteltävänä olevan asian kannalta keskeisin säännös on direktiivin 3 kohdassa. Se edellyttää, että jäsenvaltioiden on varmistettava, että oikeudenhaltijoilla on mahdollisuus hakea kieltoa tai määräystä sellaisia välittäjiä vastaan, joiden palveluita kolmas osapuoli käyttää tekijänoikeuden tai lähioikeuden rikkomiseen.

Tietoyhteiskuntadirektiivin johdantolauseessa 59 on todettu, että monissa tapauksissa välittäjillä on parhaat edellytykset estää rikkomukset. Sen vuoksi käytettävissä oleviin seuraamuksiin olisi kuuluttava mahdollisuus hakea kieltoa tai määräystä sellaista välittäjää vastaan, joka välittää suojattuun teokseen tai muuhun aineistoon kohdistuvan kolmannen osapuolen rikkomuksen

verkossa, jonka palveluja kolmas osapuoli käyttää loukatakseen teollis- tai tekijänoikeutta. Tällaisiin kieltoihin ja määräyksiin liittyvät edellytykset olisi jätettävä jäsenvaltioiden kansallisessa lainsäädännössä määriteltäviksi.

Enforcement-direktiivi.

Teollis- ja tekijänoikeuksien noudattamisen varmistamisesta annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (2004/48/EY) ns. enforcement-direktiivi annettiin 2. kesäkuuta 2004. Direktiivin tarkoituksena oli yhdenmukaistaa teollis- ja tekijänoikeuden noudattamista koskevat kansalliset säännökset sekä oikeuksien loukkaustilanteissa kansallisesti noudatettavat menettelyt. Ennen direktiiviä toimenpiteet olivat kansallisen lainsäädännön ja kansainvälisen vuonna 1995 annetun TRIPS-sopimuksen määräysten varassa.

Direktiivi on minimidirektiivi ja antaa jäsenvaltioille mahdollisuuden säätää toimenpiteistä ankaramminkin.

Enforcement-direktiivi edellyttää tietoyhteiskuntadirektiivin tavoin mahdollisuutta kieltotuomion antamiseksi välittäjää vastaan. Direktiivin 11 artiklassa on määräys kieltotuomion¹ antamisesta. Se sisältää säännökset jäsenvaltioiden velvollisuudesta varmistaa, että kun teollis- tai tekijänoikeuden loukkauksen toteava oikeuden päätös on tehty, toimivaltaiset viranomaiset voivat antaa loukkaajaa vastaan kieltotuomion, jonka tarkoituksena on kieltää loukkauksen jatkaminen.

Jäsenvaltioilla on myös velvollisuus varmistaa, että kieltotuomiota on mahdollisuus hakea sellaisia välittäjiä vastaan, joiden palveluja kolmannet osapuolet käyttävät teollis- ja tekijänoikeuksien loukkaamiseksi, sanotun kuitenkin rajoittamatta direktiivin 2001/29/EY 8 artiklan 3 kohdan soveltamista. Direktiivin muotoilu viittaa siihen, että tekijänoikeusdirektiivin säännös on ensisijainen suhteessa Enforcement-direktiiviin.

Kieltotuomio voitaisiin kohdistaa välittäjään myös niissä tapauksissa, joissa välittäjä on direktiivin 2000/31/EY ja siihen perustuvan kansallisen lain eli tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoamisesta annetun lain 4 luvun mukaan vapautettu vastuusta. Kieltotuomiolla luodaan välittäjälle velvollisuus, joka ei perustu välittäjän oikeudenloukkaukseen.

Tekijänoikeuden loukkaajaa vastaan annetun kieltotuomion edellytyksenä on, että tekijänoikeuden loukkauksen toteava oikeuden päätös on tehty. Kieltokanne voidaan nostaa siten samaan aikaan loukkaus-oikeudenkäynnin kanssa, tai sen jälkeen.

Kun kyse on välittäjää vastaan nostettavasta kieltokanteesta jättää direktiivi avoimeksi sen, onko myös silloin tuomioistuimen todettava tekijänoikeuden loukkauksen tapahtuneen ennen kieltotuomion antamista. Ongelmalliseksi asian tekee se, ettei tässä oikeudenkäynnissä ole vastaajaa, joka olisi vastuussa tekijänoikeuden loukkauksesta. Kieltotuomio on voitava antaa riippumatta välittäjän vastuusta tekijänoikeuden loukkauksesta. Koska loukkaajaa, joka usein jää tuntemattomaksi, ei saada vastaamaan kanteeseen, ainoa mahdollisuus on, että loukkaus todetaan objektiivisesti asiatodisteiden perusteella.

Tämän lisäksi enforcement-direktiivin artikla 9.1 (a) velvoittaa että toimivaltaiset oikeusviranomaiset voivat hakijan pyynnöstä määrätä väitetyille oikeudenloukkaajalle osoitetun väliaikaisen kiellon. Väliaikaista kieltä voi hakea myös väitetyn loukkaajan sijasta välittäjälle, jonka palveluita kolmas osapuoli käyttää tekijänoikeuden loukkaamiseen.

---

¹ Lappalainen et al. Prosessioikeus, 2003. Kieltokanteella tähdätään jo alkaneen oikeudenloukkauksen lopettamiseen että tulevaisuudessa uhkaavan oikeudenloukkauksen estämiseen. Kieltokanteet ovat tyypillisiä immateriaalioikeudessa.

"Välittäjä" tulkitaan direktiivissä laajalla tavalla. Se kattaa kaikki välittäjät, joiden "palveluja kolmas osapuoli käyttää loukatakseen teollis- tai tekijänoikeutta". Tämä tarkoittaa sitä, että direktiivin säännöksiä sovelletaan myös sellaisiin välittäjiin, joilla ei ole suoraa sopimussuhdetta oikeudenloukkaajan kanssa tai muuta sidosta tähän.

Johdantolauseen 22 mukaan on erityisen tärkeää säätää turvaamistoimenpiteistä, joiden avulla loukkaus saadaan välittömästi lakkaamaan ilman, että joudutaan odottamaan pääasiaa koskevaa ratkaisua. Samalla kuitenkin huolehditaan siitä että turvaamistoimenpiteet ovat oikeasuhtaisia kunkin tapauksen ominaispiirteisiin nähden. Toimenpiteet ovat erityisen perusteltuja jos viivästyminen saattaisi aiheuttaa korjaamatonta vahinkoa teollis- ja tekijänoikeuksien haltijalle.

Direktiivin 9 artiklan 5 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että 1 ja 2 kohdassa tarkoitetut väliaikaiset toimenpiteet kumotaan tai muutoin lakkaavat olemasta voimassa vastaajan vaatimuksesta, jos hakija ei pane pääasiaa koskevaa menettelyä vireille kohtuullisessa määräajassa, jonka toimenpiteistä päättävä oikeusviranomainen asettaa asianomaisen jäsenvaltion lainsäädännön niin salliessa tai, tällaisen määräajan puuttuessa, enintään 20 työpäivän tai 31 vuorokauden kuluessa, riippuen siitä kumpi on pitempi.

Direktiivin 9 artiklan 6 kohdan mukaan toimivaltaiset oikeusviranomaiset voivat asettaa 1 ja 2 kohdassa tarkoitettujen väliaikaisten toimenpiteiden ehdoksi, että hakija asettaa riittävän vakuuden tai vastaavan takuun, jonka tarkoituksena on varmistaa vastaajan kärsimän vahingon korvaaminen.

Edelleen 7 kohdan mukaan jos turvaamistoimenpiteet kumotaan tai jos ne raukeavat kantajan toiminnan tai laiminlyönnin takia tai jos myöhemmin todetaan, ettei teollis- tai tekijänoikeutta ole loukattu tai loukkaamisen uhkaa ole ollut, oikeusviranomaisilla on oltava oikeus vastaajan pyynnöstä määrätä toimenpiteiden hakija suorittamaan vastaajalle asianmukainen korvaus näiden toimenpiteiden aiheuttamista vahingoista.

Enforcement-direktiivin 5 luku käsittelee pääasiaa koskevia tuomiosta johtuvia toimenpiteitä. Luvussa käsitellään toimenpiteitä, joilla pyritään palauttamaan markkinatilanne sellaiseksi kuin se olisi ollut ilman loukkausta ja ehkäisemään loukkauksen jatkaminen. Tietoverkkoympäristössä tällaiset toimenpiteet ovat erittäin keskeisessä asemassa loukkausten negatiivisten vaikutusten ehkäisemisessä.

Turvaamistoimenpiteenä annettava keskeyttämismääräys ei edellytä loukkaajan tai välittäjän vastuun määrittämistä. Sen vuoksi tuomioistuimien voi määrätä hakemuksesta välittäjän estämään pääsy tietyille verkkosivuille tai palveluun, jopa ennen kuin kieltotuomiokanne on nostettu välittäjää vastaan. Johdantolauseen 23 mukaan oikeudenhaltijalla tulisi olla mahdollisuus hakea kieltotuomiota välittäjälle, ja tällaisia kieltotuomioita koskevat ehdot ja yksityiskohtaiset säännöt olisi jätettävä jäsenvaltioiden kansallisen lainsäädännön varaan.

Määräykset velvoittavat jäsenvaltiot varmistamaan, että tuomioistuimet voivat määrätä välittäjinä toimivan Internetoperaattorin estämään pääsy/ kieltää yhteyden tarjoaminen palveluun tai palvelimelle, josta levitetään tekijänoikeuslain vastaisesti suojattuja sisältöjä. Direktiivin mukaan tuomioistuimen on voitava antaa kieltö tai määräys väliaikaisena riippumatta siitä onko välittäjä syyllistynyt oikeudenloukkaukseen tai onko loukkaajaa vastaan nostettu pääasiassa kanne.

Säännösten ratio on varmistaa oikeuskeinot puuttua tehokkaasti tietoverkoissa tapahtuviin oikeudenloukkauksiin, myös niissä tapauksissa joissa loukkaaja pyrkii tietoisesti välttelemään oikeustoimia peittämällä henkilöllisyytensä tai sijoittumalla maihin, joissa oikeudellinen suoja tai oikeuksien täytäntöönpano on heikkoa.

Sähkökauppadirektiivi.

EU:n lainsäädäntöön sisältyy myös Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (2000/31/EY) tietoyhteiskunnan palveluja, erityisesti sähköistä kaupankäyntiä, sisämarkkinoilla koskevista oikeudellisista näkökohdista ("Direktiivi sähköisestä kaupankäynnistä" ts. sähkökauppadirektiivi).

Sähkökauppadirektiivissä on määräykset palvelun tarjoajien velvollisuudesta tiettyjen yleisten tietojen antamiseen. Direktiivin 5 artiklassa todetaan, että muiden yhteisön oikeudessa asetettujen tietojen antamista koskevien velvoitteiden lisäksi jäsenvaltioiden olisi varmistettava, että palveluntarjoaja huolehtii siitä, että palvelun vastaanottajat ja toimivaltaiset viranomaiset saavat helposti ja välittömästi ja pysyvästi ainakin tiettyjä perustietoja. Näihin kuuluvat säännöksen mukaan palvelun tarjoajan nimi, maantieteellinen osoite, johon palvelun tarjoaja on sijoittunut sekä sähköpostiosoite, joka mahdollistaa nopean yhteydenoton palvelun tarjoajan kanssa. Direktiivissä on myös muita tietojenantamiseen liittyviä velvoitteita. Direktiivin 18 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että niiden kansallisen lainsäädännön mukaisesti on käytettävissä oikeussuojakeinoja, jotka mahdollistavat nopeat toimenpiteet, turvaamistoimet mukaan lukien, joilla lopetetaan väitetyt väärinkäytökset ja estetään se, ettei asianomaisten tahojen eduille koidu enempää haittaa.

Sähkökauppadirektiivissä on myös määräykset välittäjien vastuuvapaudesta, joilla rajoitetaan sellaisten internet-palveluntarjoajien vastuuta, joiden palveluja käytetään aineettomien oikeuksien loukkaamiseen.

Direktiivissä todetaan, että nykyiset ja vastaisuudessa syntyvät jäsenvaltioiden lainsäädäntöjen ja oikeuskäytäntöjen erot välittäjinä toimivien palvelun tarjoajien vastuun osalta estävät sisämarkkinoita toimimasta moitteettomasti, erityisesti haittaamalla rajat ylittävien palvelujen kehitystä ja vääristämällä kilpailua. Palvelun tarjoajilla on tietyissä tilanteissa velvollisuus estää tai lopettaa laiton toiminta.

Toisaalta direktiivi säätää vastuusta poikkeuksia silloin kun palvelun tarjoajan toiminta rajoittuu pelkästään teknisenä operaattorina toimimiseen ja käyttöoikeuden tarjoamiseen viestintäverkkoon. Toiminta on luonteeltaan puhtaasti teknistä, automaattista ja passiivista, jolloin tietoyhteiskunnan palveluntarjoaja ei tunne siirrettäviä tai tallennettavia tietoja eikä valvo niitä.

Vastuuvapaussäännöstö koostuu kolmen erilaisen toiminnan vastuuvapaudesta. Nämä ovat pelkkää teknistä tiedonsiirtoa koskeva (mere conduit), välimuistiin tallentamista (caching) koskeva ja säilytyspalveluja (hosting) koskeva vastuuvapaus.

Direktiivin 12 artiklan nojalla, jos tarjottava tietoyhteiskunnan palvelu muodostuu pelkästä tietojen siirtotoiminnasta tietoverkossa tai viestintäverkkoyhteyden tarjoamisesta, palvelun tarjoaja ei ole vastuussa siirretyistä tiedoista jos palvelun tarjoaja ei ole siirron alkuunpanija, ei valitse siirron vastaanottajaa, eikä valitse eikä muuta siirrettäviä tietoja.

Direktiivin 13 artiklan mukainen vastuuvapaus koskee välimuistiin tallentamispalveluja koskevia palveluja. Palvelun tarjoaja ei ole vastuussa palvelun vastaanottajan toimittamien tietojen automaattisesta, tilapäisestä ja lyhytaikaisesta tallentamisesta, jonka ainoa tavoite on tiedonsiirron tehostaminen tietyin määrätyin ehdoin. Palvelun tarjoajan vastuuvapaus on ehdollinen sille, että tämä toimii viipymättä tallentamansa tiedon poistamiseksi tai saannin estämiseksi heti kun on saanut tiedon siitä tai tuomioistuimien on esimerkiksi määrännyt hänet poistamaan kyseisen tiedon tai estämään sen saannin.

Operaattoreiden vastuuvapaus piratisminvastaisessa taistelussa on pääasiassa rakentunut 14 artiklan mukaiseen ns. hosting-palveluja koskevaan vastuuvapaussäännöstöön. Palveluntarjoaja vapautuu sisältövastuusta edellyttäen, että hänellä ei ole tosiasiallista tietoa laittomasta toiminnasta eikä tosiasioista tai olosuhteista, joiden perusteella toiminnan tai tietojen laittomuus on ilmeistä. Palveluntarjoaja voi vapautua vastuusta myös, mikäli hän saatuun tiedon lainvastaisesta toiminnasta toimii viipymättä tietojen poistamiseksi tai estää niihin pääsyn. Ellei palveluntarjoaja tällaisessa tilanteessa toimi loukkauksen estämiseksi, se voi luonnollisesti menettää 14 artiklan mukaisen suojan.

Johdantolauseen 47 mukaan direktiivi kieltää yleisen valvonta- tai seurantavelvollisuuden asettamisen teleoperaattorille. Tämä kieltö ei kuitenkaan koske erityistapauksissa asetettavia seurantavelvoitteita, eikä se myöskään vaikuta kansallisten viranomaisten kansallisen lainsäädännön mukaisesti antamiin määräyksiin.

Palveluntarjoajan, joka tarkoituksellisesti tekee yhteistyötä palvelun vastaanottajan kanssa toteuttaakseen laittomia toimia, ei voi omaksi hyväkseen vedota tällaista toimintaa varten vahvistettuihin vastuuta koskeviin poikkeuksiin.

Direktiivin johdantolauseessa 40 todetaan, että direktiivin olisi oltava asianmukainen perusta sellaisten nopeiden ja luotettavien menettelyjen kehittämiseksi, joiden avulla voidaan poistaa laittomia tietoja tai estää niihin pääsy.

Edelleen johdantolauseen 45 mukaan välittäjinä toimivien palvelun tarjoajien vastuun rajoitukset, jotka on vahvistettu tässä direktiivissä, eivät vaikuta mahdollisuuteen määrätä erilaisia kieltoja ja velvoitteita. Näitä voivat olla esimerkiksi tuomioistuinten antamat määräykset väärinkäytösten lopettamisesta, niiden ehkäisemisestä tai laittomiin tietoihin pääsyn estämisestä.

Tämä merkitsee, että yhdessä enforcement-direktiivin säännösten kanssa ja ottaen huomioon sähkökauppadirektiivin säännökset välittäjän vastuuvapaudesta, että välittäjiä vastaan toteutettavia toimia ovat erityisesti tiedonsaantioikeus, turvaamis- ja säilyttämistoimenpiteet (esim. väliaikaiset kieltoituomiot) ja myös lopulliset/pysyvät kieltoituomiot riippumatta välittäjien vastuuvapaudesta itse tekijänoikeudenloukkauksesta.

Lainsäädäntö.

Nykyiset tekijänoikeuden täytäntöönpanoa koskevat tekijänoikeuslain 60 a - d §:n säännökset säädettiin vuonna 2005 eduskunnan lakivaliokunnan aloitteesta, kun se oli käsittelemässä hallituksen esitystä (HE 28/2004) tekijänoikeuslain ja rikoslain 49 luvun muuttamisesta. Hallituksen esitys koski Euroopan parlamentin ja neuvoston ns. tietoyhteiskuntadirektiivin (2001/29/EY) kansallista voimaan saattamista.

Säännösten taustalla oli myös sähkökauppadirektiivi (2000/31/EY), jonka määräykset on saatettu voimaan laissa tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoamisesta (458/2002).

Alun perin tekijänoikeuslain 60 a §:ksi ehdotettiin viittausta yllä mainittuun lakiin tietoyhteiskunnan palveluiden tarjoamisesta, jonka 13-25 §:iin oli sisällytetty säännökset palveluntarjoajan tallennuspalveluita koskevasta turvaamistoimimenettelystä, ns. notice and take down -menettely tekijänoikeutta tai lähioikeutta loukkaavan tiedon saannin estämiseksi.

Tekijänoikeuslain esitöiden (HE 28/2004) mukaan yleisten prosessuaalisten säännösten mukaan sekä viittauksella yllä mainittuun lakiin, laitonta toimintaa koskevan kiellon antamiselle olisi ollut mahdollisuus voimassa olevien säännösten perusteella. Oikeudenkäymiskaaren 7 luvun 3 §:n

mukaiset turvaamistoimet tarjosivat mahdollisuuden laitonta toimintaa koskevan kiellon antamiselle. Tämän vuoksi tietoyhteiskuntadirektiivin 8 artiklan 3 kohdan määräystä ei implementoitu erikseen tekijänoikeuslakiin.

Eduskunnassa esitystä käsiteltäessä lakivaliokunta katsoi kuitenkin, ettei viittaus yksinään riittäisi direktiivin voimaansaattamiseksi Suomessa. Lakivaliokunnan lausunnossa 5/2005 vp kuitenkin todetaan, että Helsingin käräjäoikeudessa oli hallituksen esityksen antamisen jälkeen hylätty hakemus välittäjän toimineelle operaattorille annettavasta määräyksestä estää tekijänoikeutta loukkaavan aineiston saanti². Käräjäoikeus oli todennut, etteivät hakijat olleet täyttäneet oikeudenkäymiskaaren 7 luvun 3 §:n edellytystä vaateen oikeutetuksi todistamista, jonka vuoksi hakemus turvaamistoimesta hylättiin.

Tämän vuoksi lakivaliokunta arvioi, että koska tekijänoikeuden loukkauksien määrä on jatkuvassa kasvussa, oli syytä täydentää tekijänoikeuslakia säännöksillä, joiden nojalla voidaan ryhtyä toimenpiteisiin loukkausten jatkumisen estämiseksi.

Valiokunta totesi harkitessaan uuden sääntelyn sisältöä, että sen tulee perustua seuraaville keskeisille periaatteille. Teosten tekijöillä on perustellut odotukset siitä, että he saavat teostensa käyttämisestä oikeudenmukaisen korvauksen. Tällöin laittoman toiminnan estämiseksi tulee olla tehokkaita keinoja. Ensisijaisesti keinojen tulee kohdistua henkilöön, jonka väitetään saattavan yleisön saataviin tekijänoikeudella suojattua aineistoa ilman tekijän suostumusta. Riittävän tehokkuuden takaamiseksi keinoja olisi viimekädessä voitava kohdistaa myös välittäjinä toimiviin teleyrityksiin. Sekä viestinnän vapauden turvaamisen näkökulmasta että väitetyn loukkaajan oikeusturvan kannalta on erityisen tärkeää, että viestinnän harjoittamiseen puuttuville toimille on riittävät edellytykset ja että noudattava menettely sisältää takeet kaikkien osapuolten oikeuksien huomioon ottamisesta. Valiokunta piti niin ikään tärkeänä, ettei säännöksillä vaarannettaisi kiistan kohteena olevaan viestintään nähden ulkopuolisten oikeuksia.

Eduskunnan lakivaliokunta painotti lausunnossaan (5/2005 vp) koskien lain 60 a – d pykälää, että ne on syytä ottaa uudelleen tarkasteltaviksi myöhemmässä vaiheessa, kun on saatu kokemuksia näiden pykäliden toimivuudesta käytännössä.

Säännösten todettiin tarvitsevan uutta tarkastelua kun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2004/48/EY pannaan täytäntöön. Suomessa direktiivin edellyttämät lainsäädännön muutokset sisältyivät hallituksen esitykseen HE 26/2006 vp. Enforcement-direktiivin artiklan 9 (4) ja (6) kohdat on siten implementoitu tekijänoikeuslain 60 c §:ssä, jotka mahdollistavat keskeyttämismääräyksen antamisen myös väliaikaisena väitettyä loukkaajaa kuulematta, jos asian kiireellisyys sitä välttämättä vaatii. Direktiivin 11 artikla ja 9 artiklan (1) (a) alkuosa on saatettu voimaan loukkaajan osalta 56 g §:ssä, jossa todetaan, että tuomioistuimien voi kieltää sitä, joka loukkaa tekijänoikeutta, jatkamasta tai toistamasta loukkausta. Lisäksi lailla säädettiin säännöksiä riittävän vakuuden asettamisesta toimenpiteestä vastaajalle mahdollisesti aiheutuvasta vahingosta.

Direktiivin 11 artikla edellyttää kuitenkin, että kieltotuomio pitäisi voida antaa myös välittäjää vastaan, jonka palveluita kolmas osapuoli käyttää tekijänoikeuden loukkaamiseen. Tekijänoikeuslaissa direktiivin kohtaa ei ole implementoitu koska direktiivin kansallisen voimaansaattamisen yhteydessä todettiin, että direktiivi jättää epäselväksi mitä välittäjiin kohdistuvan kiellon tulisi kattaa. Sen vuoksi katsottiin, ettei kieltotuomioon välittäjää vastaan ollut käytännön tarvetta koska se aiheuttaisi merkittäviä sekä periaatteellisia että käytännön ongelmia. Äärimmäinen tulkinta saattaisi johtaa esimerkiksi siihen, että teleoperaattoria kielletäisiin vastaisuudessa tarjoamasta tietoverkkoyhteyksiä oikeuksien loukkaajalle. Tämä rajoittaisi esitöiden mukaan kohtuuttomasti oikeudenloukkaajan mahdollisuuksia käyttää tietoverkkoyhteyksiä muuhun,

---

2 Helsingin käräjäoikeuden päätös nro 31693, annettu 21.12.2004 (ei lainvoimainen).

lailliseen toimintaan. Näin ollen katsottiin perustelluksi, että ehdotetut säännökset keskeyttämismääräyksen antamisesta tietoverkkovälittäjälle täyttävät riittävässä määrin myös 11 artiklan vaatimukset. Lainsäädännön muutokset (lait 678-686/2006) tulivat voimaan 1.9.2006.

1.2.1 Komission kertomus

Euroopan komission on tehnyt täytäntöönpanodirektiivin kansallista implementointia koskevan raportin vuonna 2010 (COM(2010) 779 final) sekä siihen liittyvän asiakirjan (SEC(2010) 1589 final).

Vaikka jäsenvaltioista on myöhäisen implementoinnin takia saatavissa vähän tai vain alustavia tietoja direktiivin soveltamisesta on tiedot kuitenkin tärkeitä. Raportissa todetaan, että vaikka direktiivin vaikutusten alustavan arvioinnin perusteella voidaan todeta jäsenvaltioiden lainsäädännössä huomattavaa edistystä, on aineettomien oikeuksien loukkausten määrä ja taloudellinen arvo hälyttävän suuret. Tämä johtuu muun muassa siitä, että internetin käyttö tarjoaa ennennäkemättömän paljon mahdollisuuksia loukata aineettomia oikeuksia.

Jotkut oikeudenloukkaamisen muodot ovat osoittautuneet hankaliksi torjua. Raportin mukaan erityistä huomiota tulisi kiinnittää turvaamistoimenpiteiden käyttöön. Keskeyttämismääräys on osa kieltotuomiojärjestelmää.

Välittäjillä on merkityksellinen rooli verkkoympäristössä. Internet-palveluntarjoajat yhdistävät taustalla olevat verkot toisiinsa ja toimivat välittäjinä kaikkien käyttäjien ja oikeudenhaltijoiden välillä. Kun niiden asiakkaat syyllistyvät laittomiin tekoihin, joutuvat operaattorit hankalaan välikäteen.

Komission kertomukseen liitettyssä komission yksiköiden valmisteluasiakirjassa esitetyt havainnot osoittavat, että käytettävissä olevat lainsäädäntö- ja muut välineet eivät ole riittävän tehokkaita torjumaan verkossa tapahtuvia aineettomien oikeuksien loukkauksia tuloksetta.

Direktiivi jättää jäsenvaltioiden päätettäväksi sen, milloin ja miten kieltotuomio voidaan määrätä välittäjää vastaan. Komission raportissa todetaan, että jotta tämä säännös olisi tehokas, voisi olla aiheellista selventää, että kieltotuomioiden ei pitäisi olla riippuvaisia välittäjän vastuusta.

Koska välittäjät pystyvät pitkälle vaikuttamaan verkossa tapahtuvien loukkausten ennaltaehkäisemiseen ja torjumiseen, komissio voisi tutkia, miten ne voitaisiin ottaa mukaan toimintaan tiiviimmin.

Raportissa nousi esiin myös EU:n ulkopuolella tapahtuvat oikeudenloukkaukset, joiden osalta komissio pyrkii puuttumaan niihin eri tavoin, kuten sisällyttämällä kahdenvälisiin kauppasopimuksiin luvut aineettomista oikeuksista ja osallistamalla kansainvälisiin aloitteisiin, kuten Värentämisen vastaiseen kauppasopimus ACTAan.

Suomi totesi direktiivin vaikutusten arvioinnista annettua raporttia koskevassa lausunnossaan komissiolle näkemyksensä, että huomiota tulisi kiinnittää täytäntöönpanoon ja eri kieltoihin ja määräyksiin erityisesti rajat ylittävissä tilanteissa.

Komissio katsoo raportissaan, että erilaiset kieltotuomiot sinällään olivat monesti jo olemassa jäsenvaltioissa ja myös tehokkaita, koska pääsääntöisesti tuomioistuimen suhteellisen nopeasti määräämä kieltotuomio oli jäsenvaltioiden ilmoituksen perusteella johtanut asian sopimiseen neuvottelemalla. Oikeudenkäyntien pitkittymisen vuoksi ja niihin kuuluvien varojen vuoksi

väliaikaiset kieltotuomiot voivat muodostua osapuolten pääasialliseksi oikeussuojakeinoksi.

Vaadittujen todisteiden määrä vaihtelee maasta toiseen, ja komissio toteaa raportissaan, että esimerkiksi Suomessa on ollut vaikeaa saada keskeyttämismääräystä tuomioistuimelta, kuin aivan selvissä tietoverkkoloukkauksissa.³

Komissio toteaa, että joissakin maissa on ollut vaikeaa määrätä (väliaikaistakaan) kieltotuomiota eli keskeyttämismääräystä, ellei välittäjää samalla todisteta olevan vastuussa tekijänoikeuden loukkauksesta. Tällä vaatimuksella ei ole ollut perustaa direktiivissä, koska on katsottu, että turvaamistoimenpiteen määrääminen ei ole riippuvainen välittäjän vastuusta. Välittäjiä ei ole tarkoitus rankaista toimenpiteillä vaan välittäjät on katsottu olevan parhaita tahoja auttamaan loukkaajien identifioimisessa ja loukkausten estämisessä.

Direktiivillä tuotiin esiin se, että välittäjät eivät voi viitata absoluuttiseen immunitettiin tekijänoikeuksien loukkausten suhteen vaan että heillä on myös velvoitteita tältä osin. Tällöin on kuitenkin jouduttu varmistumaan siitä, että välittäjien oikeudet, sekä käyttäjien tietosuojanäkökulma, samoin kuin väitetyn loukkaajan oikeudet, on otettu riittävästi huomioon. Joskus välittäjiä vastaan on saatu tehokkaasti annettua kieltotuomioita, joissa ne määrätään estämään pääsy tietyille sivustolle tai tiettyyn palveluun. Tästä on esimerkkinä tanskalainen tapaus, jossa tuomioistuin määräsi Tele A/S -yhtiön estämään asiakkaidensa pääsyn venäläiselle sivustolle, jolla loukataan tekijänoikeuksia.

Raportissa todetaan, että välittäjiä vastaan on voitava antaa kieltö tai määräys tekijänoikeuden loukkauksen esittämiseksi riippumatta siitä onko välittäjän tai kolmannen (oikeudenloukkaajaa) vastuuta oikeudenloukkauksista todettu. Muut määräykset kolmannen osapuolen vastuusta on jätetty jäsenvaltioiden vastuulle.

Raportin kohtaa voidaan tulkita niin, että direktiivit edellyttävät, että tuomioistuimen on oltava toimivaltainen antamaan määräys itsenäisenä toimenä. Määräys olisi voitava antaa ilman, että hakija veloitetaan nostamaan kanne loukkaajaa vastaan ja, että kieltö tai määräys voi, kansallisen lainsäädännön perusteella, olla riippumaton siitä, onko kanne kolmatta tahoja, eli väitettyä loukkaajaa vastaan nostettu vai ei.

1.2.2 Pohjoismaat.

Korkein oikeus on Tanskassa vahvistanut, Euroopan tekijänoikeusdirektiivin 8(3) artiklan kansallisen implementoinnin perusteella haetun, kieltomääräyksen välittäjänä toiminutta Internet palveluntarjoajaa TDC:tä kohtaan. Määräyksen mukaan TDC:n oli estettävä asiakkailtaan pääsy Ruotsista käsin toimivaan The Pirate Bay -vertaisverkko palvelimeen.

Norjassa on kulttuuriministeriö toukokuussa 2011 antanut komiteamietinnön, jossa mm. esitetään tekijänoikeuslakiin uutta 56 c §:ää ja siihen liittyen kahta vaihtoehtoista menettelyä kieltomääräykseksi välittäjää kohtaan.

.

1.2.3 Muu Eurooppa.

Italiassa tuomioistuin on määrännyt Internet välittäjät estämään asiakkailtaan pääsyn Ruotsissa toimivaan The Pirate Bay palveluun. Toisessa tapauksessa tuomioistuimen ratkaisun perusteluissa

---

³ Komission raportin 34 alaviite: In Finland, it seems to be rather difficult for the rightholders to convince the courts of the need for an interlocutory injunction, except in cases of clear online infringements.

todettiin, että vastaaja (Yahoo) ei ollut reagoinut väitettyyn tekijänoikeuden loukkaukseen (poistamalla hakutulos), kun sille oli tiedotettu siitä. Tuomioistuin määräsi Yahoohon toimimaan saatuaan todisteet loukkauksesta riippumatta siitä, onko tekijänoikeuden loukkausta tosiasiaassa tapahtunut (onko olemassa tuomiota asiasta).

Espanjassa on parlamentti helmikuussa 2011 hyväksynyt esityksen (ns. sustainable economy bill), jolla tehostetaan ja nopeutetaan menettelyitä laittomien palveluiden ja Internet sivustojen sulkemiseksi. Tarkoitus on perustaa erityinen Internetiä valvova viranomainen, jolla on mahdollisuus sulkea epäilyttäviä verkkosivuja, oikeudenkäynnin lopputulosta odottaessa.

1.3 Nykyiset täytäntöönpanoa koskevat säännökset

1.3.1 Nykytilan arviointi

Tekijänoikeuslain 60 a - d § säädettiin lailla 14.10.2005/821 ja niitä täydennettiin lailla 21.7.2006/679. Lisäksi säädettiin 56 g §.

Tekijänoikeuslain 56 g §:n mukaan jos joku loukkaa tekijänoikeutta, tuomioistuin voi kieltää häntä jatkamasta tai toistamasta tekoa. Kielto voidaan antaa väliaikaisena OK 7:3 mukaisena turvaamistoimenpiteenä.

Tekijänoikeutta loukkaavan aineiston estämistä koskevat säännökset sisältävät 60 a §:ssä välittäjän velvollisuuden luovuttaa liittymän yhteystiedot tekijälle tai hänen edustajalleen.

Lain 60 b §:ssä ovat säännökset tekijän oikeudesta loukkauksen jatkamisen estämiseksi ajaa kannetta väitettyä loukkaajaa vastaan, joka on tietoverkoissa tapahtuvien oikeudenloukkausten osalta erityissäännös. Säännös liittyy läheisesti 60 c §:ään. Jos tuomioistuin hyväksyy kanteen, se määrää toimenpiteet tekijänoikeutta loukkaavan aineiston yleisön saataviin saattamisen lopettamiseksi. Kanneoikeus koskee väitettyä loukkaajaa.

Tekijänoikeuslain 60 c §:ssä säädetään tuomioistuimen mahdollisuudesta antaa väliaikainen määräys, jonka mukaan tekijänoikeutta loukkaavaksi väitetyn aineiston saattaminen yleisön saataviin on estettävä. Keskeyttämismääräys annetaan välittäjää vastaan.

Lain 60 c §:n 1 mom. mukaan tuomioistuin voi 60 b §:ssä tarkoitettua kannetta käsitelleessään määrätä lähettimen, palvelimen tai muun sellaisen ylläpitäjä sakon uhalla keskeyttämään tekijänoikeutta loukkaavaksi väitetyn aineiston saattamisen yleisön saataviin (keskeyttämismääräys), jollei sitä voida pitää kohtuuttomana ottaen huomioon aineistoa yleisön saataviin saattavan henkilön, välittäjän tai tekijän oikeudet. Keskeyttämismääräys on siten riippuvainen kieltokanteen nostamisesta 60 b §:n mukaisesti.

Lain mukaan keskeyttämismääräys voidaan antaa ennen kuin on nostettu kanne loukkaajaa vastaan, jos mainitut edellytykset täyttyvät ja jos on ilmeistä, että tekijän oikeuksien toteutuminen muutoin vakavasti vaarantuisi. Turvaamistoimen antaminen ennen pääasian kanteen nostamista edellyttää käytännössä näyttöä siitä, että tekijälle koituvat taloudelliset menetykset muodostuisivat huomattavaksi ilman toimenpidettä. Esimerkiksi julkistamattoman teoksen käytöstä voi aiheutua huomattavia taloudellisia menetyksiä. Taloudellisten menetysten riskiin voi vaikuttaa myös loukkaajan maksukyky tai -kyvyttömyys, mutta jos loukkaajan henkilöllisyyttä ei tiedetä, ei tätä seikkaa voida ottaa huomioon. Arvioinnissa keskeistä on siten se, miten laajamittaista luvaton käyttö on ollut.

Tuomioistuimen on varattava sekä väitetyille loukkaajalle että välittäjälle mahdollisuus tulla kuulluksi. Muutoin asiaan sovelletaan mitä oikeudenkäymiskaaren 8 luvussa hakemusasioista säädetään.

Tekijänoikeuslain 60 c §:n 3 momentin mukaan tuomioistuin voi pyynnöstä antaa määräyksen myös väitettyä loukkaajaa kuulematta, jos asian kiireellisyys sitä välttämättä vaatii, jolloin annettu keskeyttämismääräys on voimassa, kunnes toisin määrätään. Väitetyille loukkaajalle on määräyksen antamisen jälkeen viipymättä varattava tilaisuus tulla kuulluksi. Kun väitettyä loukkaajaa on kuultu, tuomioistuimen on viipymättä päätettävä, pidetäänkö määräys voimassa vai perutetaanko se.

Keskeyttämismääräys ei saa vaarantaa kolmansien oikeutta lähettää ja vastaanottaa viestejä. Tätä ei ole tarkemmin esitöissä perusteltu mutta lienee selvää, ettei ole asianmukaista, että kolmannet joutuvat kärsimään siitä, että välittäjä velvoitetaan estämään pääsy tietyille sivustolle tai palveluun. Tällä on tekemistä nimenomaan sen kanssa kuinka laajaa oikeudenloukkausta väliaikaisen keskeyttämismääräyksen antamiseksi edellytetään. Keskeyttämismääräyksen osalta arvio tehdään sen yhteydessä kun välittäjälle ja väitettyä loukkaajalle varataan mahdollisuus tulla kuulluksi. Mikäli keskeyttämismääräys annetaan kiireellisenä, on tärkeää, että määräys on hyvin täsmällisesti yksilöity ja tarkkarajainen, ettei sillä puututa kolmansien oikeuteen lähettää ja vastaanottaa viestejä enemmän kuin on tarpeen.

Joka tapauksessa keskeyttämismääräys tulee voimaan vasta, kun hakija asettaa ulosottomiehelle ulosottolain (37/1895) 7 luvun 16 §:ssä tarkoitetun vakuuden, jollei 7 luvun 7 §:ssä muuta johdu. Vakuuden antamisen funktiona on sen takaaminen, että palvelu todellisuudessa loukkaa tekijänoikeuksia, ja että toimenpiteelle on siten perusteltu syy.

Tämän pykälän 2 tai 3 momentin nojalla annettu keskeyttämismääräys raukeaa, jollei 60 b §:ssä tarkoitettua kannetta nosteta kuukauden kuluessa määräyksen antamisesta. Voimassa olevan lain mukaan määrätty keskeyttämismääräys raukeaa, ellei kannetta saada nostetuksi määräaikaan mennessä.

Keskeyttämismääräystä vaatineen on korvattava sille, jolle määräys on annettu, samoin kuin asianomaisen teleliittymän haltijalle määräyksen täytäntöönpanosta aiheutunut vahinko sekä asiassa aiheutuneet kulut, jos 60 b §:ssä tarkoitettu kanne hylätään tai keskeyttämismääräys 2 momentin nojalla raukeaa.

Edelleen 60 d §:n mukaan, mitä 60a - 60 c §:ssä säädetään, sovelletaan vastaavasti 5 luvussa säädettyyn lähioikeuden haltijaan ja hänen edustajaansa.

1.4.2 Nykysäännösten ongelmat

Vaikka laittomien palveluiden esim. vertaisverkko ja tallennus- tai latauspalveluiden paikallistaminen Internetissä on osoittautunut suhteellisen helpoksi, on niiden sulkeminen osoittautunut hyvin vaikeaksi.

Tämä johtuu pääasiassa kahdesta keskeisestä syystä. Pääsääntöisesti palveluiden vastuuhenkilöt eivät paljasta henkilöllisyyttään ja/tai palvelut ovat sijoittautuneet maihin, joissa oikeuksien täytäntöönpano on puutteellista; käytännössä EU-maiden ulkopuolelle.

Toisaalta kaikkien tietoverkossa olevien palvelujen löytäminen ja palveluiden käyttö edellyttää tietoverkkoyhteyttä ja välittäjää, joka välittää käyttäjän palveluiden tarjoamaan osoitteeseen. Tietoverkoissa välittäjinä toimivilla Internet palveluntarjoajilla on mahdollista estää pääsy

tietoverkkopalveluihin tai estää palveluiden käyttö, yksinkertaisimmillaan estämällä asiakkailtaan pääsy tiettyyn IP-osoitteeseen ja poistamalla palvelun osoite ns. nimipalvelimeltaan.

Suomen tekijänoikeuslain 60 c § tosin mahdollistaa jo nykyisellään keskeyttämismääräyksen hakemisen Internet välittäjiä vastaan. Tietyin edellytyksin määräys voidaan antaa myös väliaikaisena, ennen kuin pääasiassa on nostettu kante. Säännöksen käytettävyyttä heikentää kuitenkin merkittävästi se, että se edellyttää aina kanteen nostamista loukkaajaa vastaan. Oikeudenhaltijat eivät tästä syystä juurikaan ole pystyneet hyödyntämään 60 c §:n suomaa menettelyä.

Käytännössä, vaikka laitton palvelu voidaan paikallistaa Internetissä, ei sen ylläpitäjiä usein saada tunnistettua ja heidät saataisiinkin tunnistettua ei heitä saada vastaamaan oikeuteen, koska palvelut ovat yhä useammin sijoittautuneita Suomen rajojen ja Euroopan ulkopuolelle ja/tai ne peittelevät sähkökauppadirektiivin vastaisesti ylläpitäjänsä henkilöllisyyden. Selvästikin loukkaavat palvelut voivat tästä syystä jatkaa toimintaansa huolimatta havaitusta tekijänoikeuden loukkauksesta. Näin säännöksen käytettävyys on osoittautunut rajalliseksi.

Johtopäätöksiä.

Säännöksiä tekijänoikeutta loukkaavan aineiston saannin estämisestä olisi muutettava. Säännösten tulisi paremmin vastata niihin haasteisiin, joihin oikeudenhaltijat jatkuvasti muuttuvassa tietoverkkoympäristössä törmäävät.

Piratismilla on huomattava vaikutus oikeudenhaltijoiden taloudellisiin edellytyksiin, ja palvelujen sulkeminen on keskeinen keino vähentää niiden vaikutuksia markkinoihin ja ohjata niiden asiakkaat käyttämään saatavilla olevia laillisia palveluja. Laitton tarjonta on este laillisten palvelujen kehittymiselle, se vie luovilta aloilta Suomesta työpaikkoja ja valtiolta verotuloja. Laillisten palvelujen tukeminen laitonta levitystä vähentämällä hyödyntää suomalaisten tietoyhteiskuntakehitystä

Tekijänoikeustoimikunnan olisi pohdittava mitä menetelmää käyttäen tuomioistuin voisi, kaikkien osapuolten oikeudet intressit huomioon ottaen mutta samalla mahdollisimman joustavasti ja nopeasti, puuttua laittomiin palveluihin tietoverkossa.

Nykyisen lain mukaan kanteen nostaminen kieltotuomion saamiseksi on mahdollista ainoastaan tekijänoikeuden loukkaajaa vastaan. Kieltotuomio tulisi olla mahdollinen itsenäisesti myös välittäjää kohtaan, riippumatta välittäjän vastuusta itse loukkauksesta.

Laissa tulee olla aineellisoikeudellinen määräys siitä, että vastaaja voidaan määrätä kieltämään tai estämään tietty toiminta. Väliaikaisen kiellon (keskeyttämismääräyksen) määrääminen turvaamistoimena on mahdollista, jos aineellisoikeudelliseen lainsäädäntöön sisältyy lopullisen kieltotuomion mahdollisuus.

2 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

2.1 Tavoitteet.

Operaattoreilla on parhaat mahdollisuudet estää tekijänoikeuden loukkausten seuraukset tai ainakin vähentää niitä. Ehdotettujen lainmuutosten tavoitteena on laittomien latauspalvelujen käytön merkittävä vähentäminen sen avulla, että välittäjä määrätään estämään pääsy/kielletään tarjoamasta yhteyden kyseiseen palveluun tai sivustolle. Nykyisin palvelujen kuukautta pidempi keskeyttäminen

tai varsinkaan pysyvä sulkeminen se ei ole ollut mahdollista, sillä osaa palvelujen ylläpitäjistä ei saada kiinni.

Operaattoreilla on keskeinen asema väärinkäytösten seurausten ehkäisemisessä. Mikäli loukkaavaan aineistoon ei mahdollisteta pääsyä, ei laittomalla palvelulla ole asiakkaita, eikä sellaisten ylläpitämiselle ole perustaa.

2.2 Vaihtoehtoisista menetelmistä.

Kieltotuomio saadaan nostamalla kieltokanne vastaajaa vastaan. Kieltokanne on yleisimmän tuomiotyyppin, eli "suorituskanteen" vastakohta. Kieltokanteella tähdätään sekä mahdollisesti jo alkaneen oikeudenloukkauksen lopettamiseen että tulevaisuudessa uhkaavan oikeudenloukkauksen estämiseen.

Kieltokanteessa kantajan olisi yksilöitävä kiellettäväksi vaadittu toiminta niin tarkoin, että 1) kieltovaatimus konkretisoituu faktojen tasolla ja erottuu normin abstraktista kieltoilmauksesta ja että jälkepäin on selvitettävissä, onko tuomion jälkeinen vastaajan toiminta ollut kiellon vastaista (tuomion täytäntöönpantavuus ja oikeusvoimautuvuus). Tällainen yksilöinti on edellytyksenä kieltokanteen ottamiselle tutkittavaksi. Itse tutkiminen sisältää selvittelyn, onko kiellon määräämiseen aihetta ts. onko kanteessa väitetty toiminta kiellettyä (oikeuskysymys) ja onko osoitettu, että on olemassa uhka kielletyn toiminnan jatkamiselle tai alkamiselle tuomion jälkeen (näyttökysymys).⁴

Kieltokanneoikeudenkäynnissä ratkaistaan siis objektiivisesti katsoen se, onko tapahtunut oikeudenloukkaus vai ei. Kieltokanteen kohteena ei kuitenkaan välttämättä tarvitse olla itse loukkaaja, vaan myös joku muu, esim. välittäjä.

Turvaamistoimiprosessin tarkoituksena on sen sijaan antaa täytäntöönpanokelpoisen vaateen haltijalle ennakkosuoja myöhemmän täytäntöönpanon turvaamiseksi esimerkiksi sellaisessa tilanteessa, jossa täytäntöönpanoon ei voida ulosottooperusteen vuoksi vielä ryhtyä ja vastapuolen voidaan olettaa vaarantavan oikeuden toteutumista omaisuutta hukkaamalla tai muutoin. Turvaamistoimet ovat kiiretilanteita vaatimia ennakkotoimia silloin kun normaaliprosessi ja sitä seuraava täytäntöönpano on liian hidas verrattuna vastapuolelta tulevaan haittariskiin. Turvaamistoimiprosessi on eräänlainen varsinaisen oikeudenkäynnin "esinäytös".⁵ Väliaikaismenettelyksi tarkoitettu turvaamistoimimenettely on siten eri asia kuin summaarinen oikeudenkäynti, josta on säännökset oikeudenkäymiskaaren 5 luvussa. Turvaamistoimenpiteen päättäminen kuuluu tuomioistuimelle ja täytäntöönpano ulosottoviranomaiselle.

Hakemuksen johdosta on vastapuolelle varattava tilaisuus tulla kuulluksi. Hakemus voidaan myöntää kiireellisesti väliaikaisesti myös vastapuolta kuulematta, jolloin päätös on voimassa, kunnes toisin määrätään. Hakemusasian käsittelyssä noudatetaan muutoin soveltuvin osin, mitä oikeudenkäyntiä koskevan kysymyksen käsittelystä on säädetty. Hakemusasiassa vastapuolelta kuullaan, mutta tälle ei anneta mahdollisuutta varsinaisesti vastata mihinkään kanteeseen.

Kun tuomioistuin ratkaisee pääasian, sen tulee samalla määrätä kuinka kauan turvaamistoimi on voimassa. Jos kanne hylätään tai jätetään tutkimatta, tuomioistuin voi määrätä, että turvaamistoimi peruuntuu vasta pääasiassa saadun ratkaisun saatua lainvoiman. Käytännössä turvaamistoimi voidaan nostaa ennen oikeudenkäynnin alkamista ja on voimassa oikeudenkäynnin ajan.⁶

4 Lappalainen et al. 2003 s. 374-375.

5 Havansi, 2002, s. 98 teoksessa Lappalainen et al. 2003, s. 1033.

6 Lappalainen et al., 2003, s. 1036.

2.3 Keskeiset ehdotukset.

56 g § Loukkauksen kieltäminen ja yhteyden tarjoamisen kieltäminen

Jos joku loukkaa tekijänoikeutta, tuomioistuimen voi nykyisen säännöksen mukaan, kieltää häntä jatkamasta tai toistamasta tekoa. Kieltokanne nostetaan joko loukkausoikeudenkäynnin jälkeen tai samassa yhteydessä sen kanssa. Ehdotuksessa esitetään, että säännökseen lisätään mahdollisuus tuomioistuimelle asettaa määräyksen tehosteeksi uhkasakko.

Esityksessä ehdotetaan lisäksi, että tuomioistuin voisi kieltää myös välittäjä, jonka palveluita kolmas osapuoli on käyttänyt tekijänoikeuden loukkaamiseen, tarjoamasta yhteyttä tiettyyn verkkopalveluun tai sivustolle, josta välitetään yleisölle merkittävässä määrin tekijänoikeudella suojattua aineistoa ilman tekijän lupaa. Tuomioistuin voisi asettaa määräyksen tehosteeksi uhkasakon.

Perustelut.

Esityksessä ehdotetaan, että tuomioistuin voi kohdistaa itsenäisen kieltotuomion lähettimen, palvelimen tai muun sellaisen laitteen ylläpitäjää, eli tietoverkkovälittäjää, tai Internetpalveluntarjoajaa vastaan. Edellytyksenä on, että tämän palveluita tekijänoikeuden loukkaamiseen. Kieltokanne voisi kohdistua sekä välittäjään jolla on suora sopimussuhde loukkaavaksi väitettyyn palveluun, että muunlaiseen välittäjään. Toimenpide olisi itsenäinen suhteessa tekijänoikeuden loukkaukseen. Tuomioistuin voisi asettaa määräyksen tehosteeksi uhkasakon.

Ehdotettu muutos perustuu tietoyhteiskuntadirektiivin 8 artiklan 3 kohtaan tekijänoikeuden loukkauksia koskevista seuraamuksista ja oikeussuojakeinoista. Määräyksessä edellytetään, että oikeudenhaltijoilla on mahdollisuus hakea kieltä tai määräystä sellaisia välittäjiä vastaan, joiden palveluja kolmas osapuoli käyttää tekijänoikeuden tai lähioikeuden rikkomiseen. Muutos perustuu myös enforcement-direktiivin 11 artiklaan kieltotuomiosta, jossa on viittaus tähän tietoyhteiskuntadirektiiviin. Viittaussäännöksen vuoksi tietoyhteiskuntadirektiivin artiklan 8.3 kohtaa on pidettävä ensisijaisena muutoksen perustana olevana oikeusnormina. Koska kyse on tekijänoikeutta koskevasta direktiivistä, on sen perusteella aiheellista muuttaa vain tekijänoikeuslainsäädäntöä.

Kieltotuomion kohde

Kieltotuomio koskee välittäjiä yleisesti. . Kieltäminen on siten mahdollista kohdistaa myös palvelun tarjoajaan joka tarjoaa viestintäverkkoyhteyden , eli sähkökauppadirektiivin 12 artiklassa tarkoitettun palvelun tarjoajaan.

Tuomioistuin voisi kieltää yhteyden tarjoamisen, jos se toteaa, että välittäjä tietoverkon välityksellä tarjottavan palvelun tai sivustoon, josta välitetään yleisölle merkittävässä määrin tekijänoikeutta loukkaavaa aineistoa. Tietoverkkoyhteyden tarjoaminen olisi mahdollista esimerkiksi kieltää nimipalvelintasolla, eli kun käyttäjä yrittäisi saada yhteyttä palveluun tietyn verkko-osoitteen kautta, yhteyden saaminen epäonnistuisi, koska välittäjä on poistanut osoitteen palvelimeltaan. Käyttäjälle tulisi tällöin tietokoneruutuun ilmoitus "osoitetta ei ole olemassa" tai "sivua ei voi näyttää" tai mahdollisesti tiedottava viesti siitä, että yhteys palveluun on estetty tuomioistuimen määräyksellä. Tämän lisäksi, jotta esto olisi tehokas, välittäjä voi esimerkiksi estää pääsyn palvelun ns. ip-osoitteeseen.

Välittäjällä on pelkkää siirtotoimintaa (kuten myös väliaikaista tallennusta ja

tallennuspalvelintoimintaansa) koskien tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoamisesta annetun lain (458/2002) mukaan nimenomainen vastuuvapaus. Kun tietoyhteiskunnan palvelu muodostuu palvelun vastaanottajan toimittamien tietojen siirrosta viestintäverkossa tai verkkoyhteyden tarjoamisesta, palvelun tarjoaja ei ole vastuussa siirrettyjen tietojen sisällöstä tai välittämisestä, jos hän: 1) ei ole siirron alkuunpanija; 2) ei valitse siirron vastaanottajaa; eikä 3) valitse eikä muuta siirrettäviä tietoja.

Kielto tai määräys on kuitenkin voitava antaa riippumatta välittäjän vastuusta. Myös sähkökauppadirektiivissä on todettu, ettei välittäjien vastuuvapaus vaikuta tuomioistuimen tai hallintoviranomaisen mahdollisuuteen vaatia jäsenvaltioiden oikeusjärjestysten mukaisesti palvelun tarjoajaa lopettamaan tai estämään väärinkäytökset.

Toimenpide olisi mahdollinen nimenomaan silloin, kun välittäjä ei ole itse sopimussuhteessa varsinaiseen tekijänoikeuden loukkaajaan. Tämä on tyyppillistä silloin, kun palveluja tarjotaan Suomen ulkopuolelta.

Tuomioistuimen antaman kieltotuomion johdosta ei pystyttäisi sulkemaan laittomia palveluja, vaan aineiston saattaminen yleisön saataviin ilman tekijän lupaa jatkuu toiminnan lähteellä. Toimenpiteellä olisi kuitenkin se vaikutus, että tietoverkon käyttäjillä on vaikeampi löytää laittomien palveluiden lähteelle Suomessa. Toimenpidettä voisi verrata analogisessa maailmassa siihen, että puhelinluettelosta poistetaan yhteystiedot tiettyyn palveluun. On oletettavaa, että suurin osa käyttäjistä, jotka eivät näin pääsisi laittoman sivuston palveluihin, siirtyisi käyttämään tarjolla olevia laillisia verkkopalveluja.

Kieltotuomion antamisen edellytykset

Tuomioistuimen olisi kieltokannetta käsitellessään tutkittava onko kiellon määräämiseen aihetta ts. onko kanteessa väitetty palvelun toiminta, eli tekijänoikeudella suojatun aineiston saattaminen yleisön saataviin ilman oikeudenhaltijan lupaa, kiellettyä. Tämä merkitsee sitä, että tuomioistuin ratkaisee tarjotaanko palvelusta, johon yhteyttä ei saa tarjota, tekijänoikeudella suojattua materiaalia ilman oikeudenhaltijoiden lupaa. Kieltotuomion antamisen perusteeksi riittää oikeudenhaltijan yksinoikeuden loukkaus objektiivisena tosiasiana. Kantajan tulee saattaa todennäköiseksi ne seikat, joihin väitteet palvelun laittomuudesta perustuvat.

Laittomat palvelut toimivat kuten lailliset, jopa näyttävät sellaisilta mutta eivät perustu sopimuksiin oikeudenhaltijoiden kanssa. Palvelut laajenevat eri teoslajeihin nopeassa tahdissa.

On mahdollista, että tällaisessa palvelussa välitetään jonkin verran myös laillista aineistoa. Kyseessä saattaa olla aineisto, joka on niin vanhaa, että sen suoja-aika on jo kulunut umpeen, tai että oikeudet aineiston välittämiseen on yksittäistapauksissa hankittu. Usein kyse on kuitenkin vain pienestä murto-osasta palvelusta varsinaisesti haettavasta sisällöstä, ja näissäkin tapauksissa palvelun varsinainen tarkoitus suojattujen sisältöjen jakaminen ilman lupaa ja korvauksia maksamatta.

Tuomioistuimen tulisi siten tapauskohtaisesti ratkaista, onko laitonta toimintaa harjoitettu niin laajasti, että kieltotuomion antaminen on perusteltua, huomioiden myös väitetyn loukkaajan oikeudet ja intressit. Lakiin ehdotetaan otettavaksi kieltotuomion antamiselle edellytys, että palvelussa tai sivustolta välitetään yleisölle merkittävässä määrin tekijänoikeutta loukkaavaa aineistoa. Se kuinka suuresta määrästä on kysymys ratkaistaan kussakin tapauksessa erikseen. Tärkeintä on, että tuomioistuin toteaa laittoman aineiston muodostavan niin suuren osan palvelun toimintaa, että voidaan pitää kohtuullisena, ottaen huomioon sekä oikeudenhaltijoille aiheutuvat haitat että väitetyn loukkaajan intressit, että yhteyden tarjoaminen laittomaan palveluun voidaan

kieltää.

Kanteen tarkkarajaisuus

Tuomioistuimen on laadittava kieltotuomio niin selväksi ja tarkkarajaiseksi, että sen noudattamista pystytään seuraamaan. Uhkasakon määräämiseksi on tuomioistuimen voitava arvioida onko tuomion jälkeinen vastaajan toiminta ollut kiellon vastaista. Kun kyse on yhteyden tarjoamisen kiellosta tiettyyn palveluun tai sivustolle, on selvitettävä, millä kaikilla osoitteilla palveluun pääsee, ja velvoittaa välittäjää poistamaan nämä osoitteet ns. nimipalvelimeltaan, ja sen lisäksi estettävä pääsy ip-osoitteisiin. Tämä merkitsee sitä, että kantajan tulee olla vaatimuksessaan hyvin tarkka, ettei välittäjälle aiheudu kiellon noudattamisesta kohtuutonta ylimääräistä vaivaa ja kustannuksia.

Hakeminen kaikkia välittäjiä kohtaan

Jotta kieltotuomio olisi tehokas, olisi se nostettava periaatteessa kaikkia Suomessa toimivia välittäjiä vastaan. Vain kaikkia välittäjiä koskevana kieltotuomiona, on tietyn palvelun käyttäminen mahdollista estää kokonaan Suomessa. Käytännössä jo kolmeen Suomen suurimpaan välittäjään kohdistuvilla toimenpiteillä saadaan tietyn laittoman palvelun käytön vaikutukset kuitenkin vähentymään lähes kokonaan.

Enforcement-direktiivin johdantolauseessa 23 on todettu, että tällaiset kieltotuomiota koskevat ehdot ja yksityiskohtaiset säännöt olisi direktiivin mukaan jätettävä jäsenvaltioiden kansallisen lainsäädännön varaan. Suomella on siten mahdollisuus säätää kieltotuomioista välittäjille parhaiten katsomallaan tavalla. Kieltotuomion antaminen tulisi olla mahdollista riippumatta välittäjän vastuusta tekijänoikeuden loukkauksesta.

Koska kyse ei säännöksessä ole välittäjän aineellisoikeudellisesta vastuusta tekijänoikeudenloukkauksesta, jota vastaan tietyn edellytyksin välittäjällä on vastuuvapaus, vaan ainoastaan tuomiosta, jolla yhteyden tarjoaminen loukkaavaksi katsottuun aineistoon kielletään, olisi se mahdollinen Suomen prosessioikeudellisten säännösten nojalla.

2.3 Esityksen perustuslainmukaisuus

Esityksellä on tarkoitus tehostaa jo säädettyjen oikeuksien täytäntöönpanoa. Se tarjoaa osaltaan ratkaisun merkittävään yhteiskunnalliseen ongelmaan, laajamittaiseen luvattomaan sisältöjen levittämiseen tietoverkoissa, joka vahingoittaa yhteisiä kulttuurillisia ja taloudellisia intressejä.

Esityksellä suojattava oikeushyvä, oikeudenhaltijoiden henkinen omistusoikeus, on perusoikeutena suojattu oikeushyvä. Perustuslain 15 §:n mukaan jokaisen omaisuus on turvattu. Näiden oikeuksien täytäntöönpano tietoverkossa on nykyisin hyvin vaikeaa, koska niitä pystytään rikkomaan anonyymisti, normaali oikeudellinen vastuu välttämättä. Elinkeinonvapaus turvaa oikeuden harjoittaa laillista yritystoimintaa.

Toisaalta, perustuslain 12 §:ssä suojattuun sananvapauteen sisältyy oikeus ilmaista, julkistaa ja vastaanottaa tietoja, mielipiteitä ja muista viestejä kenenkään ennakolta estämättä. Sananvapauteen kuuluu oikeus vastaanottaa yleisön saatavilla olevaa aineistoa.

Ehdotus, jonka tarkoituksena on vaikuttaa mahdollisuuteen vastaanottaa tietoja tietoverkossa olevista palveluista, voi vaikuttaa tietoverkon käyttäjien sananvapauteen. Sillä voi myös olla vaikutuksia niiden tahojen ilmaisunvapauteen, jotka tarjoavat tietoja mainitussa palvelussa yleisölle.

Tällaisessa tilanteessa kahta perusoikeutta, sananvapautta ja tekijänoikeuden tarkoittamaa henkistä omistusoikeutta, on punnittava toisiinsa nähden, jotta on mahdollista saavuttaa optimaalinen tasapaino oikeuksien välille.

Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on todennut tapauksessa, jossa Suomi on ollut osallisena⁷, että vaikka sananvapaus ja viestinnän tietosuoja ovat ensiarvoisen tärkeitä televiestinnän käyttäjien näkökulmasta, eivät sanottujen oikeuksien muodostama takuu voi olla niin absoluuttinen, ettei sitä voitaisi arvioida muita oikeutettuja olosuhteita silmälläpitäen, kuten epäjärjestyksen tai rikosten ehkäisemisen tai muiden tahojen oikeuksien ja vapauksien suojelemisen näkökulmasta. Lainsäätäjän tehtävänä on sovittaa kilpailevat oikeussuojavaatimukset yhteen asian eri yhteyksissä.

Myös Euroopan yhteisöjen tuomioistuin on todennut, ettei sananvapaus ole absoluuttinen niin, ettei sitä (verrattuna esim. kiduttamisen kieltoon) voitaisi rajoittaa suhteessa muihin perusoikeuksiin. Sananvapautta tulisi arvioida suhteessa sen sosiaaliseen merkitykseen. Siten tällaisen oikeuden soveltamista voidaan rajoittaa kunhan rajoitukset vastaavat yleisen intressin toteutumisen tavoitteita eikä aiheuta suhteetonta ja ei-hyväksyttävää puuttumista kyseisen oikeuden varsinaiseen tarkoitukseen nähden.

On mahdollista, että laittoman palvelun yhteydessä tarjotaan myös laillista sisältöä. Tuomioistuin joutuu silloin arvioimaan suojatun aineiston määrää ja palvelun luonnetta, onko palvelujen pääasiallinen tarkoitus välittää tekijänoikeudella suojattua aineistoa ilman oikeudenhaltijoiden lupaa, eli tekijänoikeuslain vastaisesti.

Uuden oikeussuojakeinon tarvetta perustelee se, että laittomat palvelut pystyvät estämään olemassa olevien oikeussuojakeinojen käytön salaamalla ylläpitäjänsä tiedot. Koska kannetta tuntematonta tahoja vastaan ei voi saada vireille, tällaisen palvelun toimintaa ei saada keskeytetyksi pysyvästi tai toistaiseksi. Ylläpitäjänsä henkilöllisyyden salaaminen merkitsee sekä direktiivin että lain rikkomista. On sähkökauppadirektiivin ja tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoamisesta annetun lain vastaista, jos palvelun tarjoaja jättää ilmoittamatta keskeiset yleiset tiedot palvelun vastaanottajalle, kuten palvelun tarjoajan nimen, maantieteellisen osoitteen, johon palveluntarjoaja on sijoittunut sekä palveluntarjoajan yhteystiedot, ml. sähköpostiosoite. Näitä tietoja ei ole saatavilla kyseisistä palveluista. Jos nämä tiedot olisi saatavilla, voisivat oikeudenhaltijat vaatia tuomioistuinta kieltämään tekijänoikeuden loukkaajaa jatkamasta laittoman aineiston välittämistä yleisölle ja näin pysäyttää aineiston laittoman jakelun lähteellä. Tämä ei kuitenkaan ole mahdollista, kun loukkaajan henkilöllisyyttä ei saada selville.

Sähkökauppadirektiivin 18 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että niiden kansallisen lainsäädännön mukaisesti on käytettävissä oikeussuojakeinoja, jotka mahdollistavat nopeat toimenpiteet, turvaamistoimet mukaan lukien, joilla lopetetaan väitetyt väärinkäytökset ja estetään se, ettei asianomaisten tahojen eduille koidu enempää haittaa. Laissa tietoverkkopalvelujen tarjoamisesta, yhteystietojen ilmoittamatta jättämisestä on seuraamuksena 27 §:n mukaan Viestintäviraston uhkasakolla vahvistettu määräys täyttää velvoite määräajassa.

Sananvapaus ei ole absoluuttinen oikeus vaan sitä arvioidaan suhteessa muihin perusoikeuksiin, jolloin perusoikeuden rajoittaminen voidaan sallia toisen perusoikeuden kuten omaisuuden suojan toteutumiseksi. Asialla on myös suuri yhteiskunnallinen merkitys.

Eduskunnan perustuslakivaliokunta on aiemmin asiaa käsitelleessä lausunnossaan (7/2005 vp) todennut, että tekijänoikeuslainsäädäntö on merkityksellistä myös muiden henkilöiden kuin tekijänoikeuden tai sen lähioikeuksien haltijoiden perusoikeuksien näkökulmasta. Valiokunta totesi

---

⁷ Euroopan ihmisoikeustuomioistuin: Case K.U. v. Finland [2009] 48 EHRR 52 (Application no. 2872/02, 2 December 2008)

niin ikään, että lainsäädännössä huomioitava tasapainoisella tavalla kaikki sääntelyn kannalta merkitykselliset perusoikeudet. Sääntely ei saa johtaa sen enempää tekijänoikeuden haltijoiden kuin teosten käyttäjienkään oikeuksien kohtuuttomaan rajoittamiseen. Perusoikeuksien välinen tasapaino tulee ottaa huomioon myös tekijänoikeuslainsäädäntöä tulkittaessa ja sovellettaessa.

Verkossa toimivat palvelun tarjoajat ovat sananvapauttaan käyttäessään sidottuja lainsäädännön noudattamiseen. Kun ne ilmoittavat säädösten mukaisesti ylläpitäjiensä ja vastuuhenkilöidensä tiedot, tämä oikeudellinen vastuu voidaan tarvittaessa myös käytännössä toteuttaa.

Esityksen mukainen uusi säädös tuleekin käytettäväksi silloin kun kyse on palveluista ja sivustoista, joiden ylläpitäjät määrätietoisesti ja tarkoituksella piilottavat henkilöllisyytensä. Ne rikkovat oikeusjärjestystä vastaan kahdella tasolla, ensin käyttävät luvatta tekijänoikeudella suojattua henkistä omaisuutta ja toiseksi salaavat säädösten vastaisesti henkilöllisyytensä välttääkseen oikeudellisen vastuunsa tuosta teosta. Perusoikeuspunninnassa on perusteltua ottaa huomioon se, että esityksellä pyritään suojaamaan laillista toimintaa harjoittavien palveluntarjoajien elinkeinonharjoittaminen tällaista toimintaa vastaan.

Ehdotetut lainmuutokset tulevat edellyttämään perusoikeuspunnintaa eduskunnan perustuslakivaliokunnassa.

3 Esityksen vaikutukset

Esitys vaikuttaisi olennaisesti tekijöiden mahdollisuuksiin puuttua laittomien palvelujen johdosta tapahtuviin tekijänoikeudenloukkauksiin.

Nykyisen säännöksen nojalla keskeyttämismääräys on tilapäinen ja se voidaan määrätä myös välittäjää kuulematta. Muutos merkitsisi sitä, että tuomioistuimien voisi pysyvästi kieltää välittäjää tarjoamasta yhteyden laittomaan verkkopalveluun, mikäli laissa määritellyt edellytykset täyttyvät.

4 Asian valmistelu

Asiaa on valmisteltu tekijänoikeustoimikunnassa. Toimikunta on valmistelun aikana kuullut asiantuntijoita.

5 Voimaantulo

LAKIEHDOTUKSET

Laki tekijänoikeuslain 56 g/60 b/60c §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan 8 päivänä heinäkuuta 1961 annetun tekijänoikeuslain (404/1961) [60 b] sellaisena kuin se on laissa 821/2005, ja 56 g § ja 60 c § sellaisena kuin se on laissa 679/2006, seuraavasti:

Loukkauksen kieltö ja yhteyden tarjoamisen kieltö

56 g §

Jos joku loukkaa tekijänoikeutta, tuomioistuin voi kieltää häntä jatkamasta tai toistamasta tekoa. Tuomioistuin voi asettaa määräyksen tehosteeksi uhkasakon.

Jos lähettimen, palvelimen tai muun sellaisen laitteen ylläpitäjä (välittäjä), jonka palveluita kolmas osapuoli on käyttänyt tekijänoikeuden loukkaamiseen, tarjoaa yhteyden tiettyyn tietoverkon välityksellä tarjottavaan palveluun tai sivustoon, josta välitetään yleisölle merkittävässä määrin tekijänoikeutta loukkaavaa aineistoa, voi tuomioistuin kieltää välittäjää jatkamasta tai toistamasta tekoa. Tuomioistuin voi asettaa määräyksen tehosteeksi uhkasakon.

[Tekijänoikeutta loukkaavan aineiston saannin estäminen

60 b § (kieltotuomio)

Tekijällä tai hänen edustajallaan on loukkauksen jatkamisen kieltämiseksi oikeus ajaa kannetta sitä vastaan, joka saattaa tekijänoikeutta loukkaavaksi väitettyä aineistoa yleisön saataviin tai joiden palveluita kolmas osapuoli käyttää tekijänoikeuden tai lähioikeuden rikkomiseen. Hyväksyessään kanteen tuomioistuimen on samalla määrättävä, että aineiston saattaminen yleisön saataviin on lopetettava tai yhteyden tarjoaminen lopetettava. Tuomioistuin voi asettaa määräyksen tehosteeksi uhkasakon.

60 c § (keskeyttämismääräys)

Tuomioistuin voi 60 b §:ssä tarkoitettua kannetta käsitellessään tekijän tai hänen edustajansa vaatimuksesta määrätä lähettimen, palvelimen tai muun sellaisen laitteen ylläpitäjän taikka muun välittäjänä toimivan palvelun tarjoajan sakon uhalla keskeyttämään tekijänoikeutta loukkaavaksi väitetyn aineiston saattamisen yleisön saataviin (keskeyttämismääräys), jollei sitä voida pitää kohtuuttomana ottaen huomioon aineistoa yleisön saataviin saattavan henkilön, välittäjän ja tekijän oikeudet.

Ennen 60 b §:ssä tarkoitetun kanteen nostamista pykälässä tarkoitettu tuomioistuin voi tekijän tai hänen edustajansa vaatimuksesta antaa keskeyttämismääräyksen, jos sen antamiselle on 1 momentissa mainitut edellytykset ja jos on ilmeistä, että tekijän oikeuksien toteutuminen muutoin vakavasti vaarantuisi. Tuomioistuimen on varattava sekä sille, jolle määräystä on haettu annettavaksi (välittäjä), että sille, joka saattaa tekijänoikeutta loukkaavaksi väitettyä aineistoa yleisön saataviin, tilaisuus tulla kuulluksi. Tiedoksianto sille, jolle määräystä on haettu annettavaksi, voidaan toimittaa postitse taikka telekopiota tai sähköpostia käyttäen. Asian käsittelyyn sovelletaan muutoin, mitä oikeudenkäymiskaaren 8 luvussa säädetään.

Tuomioistuin voi pyynnöstä antaa 2 momentissa tarkoitetun keskeyttämismääräyksen väliaikaisena väitettyä loukkaajaa tai välittäjää kuulematta, jos asian kiireellisyys sitä välttämättä vaatii. Määräys on voimassa, kunnes toisin määrätään. Väitetylle loukkaajalle tai välittäjälle on määräyksen antamisen jälkeen viipymättä varattava tilaisuus tulla kuulluksi. Kun väitettyä loukkaajaa tai välittäjää on kuultu, tuomioistuimen on viipymättä päätettävä, pidetäänkö määräys voimassa vai peruutetaanko se.

Tämän pykälän nojalla annettu keskeyttämismääräys ei saa vaarantaa kolmannen oikeutta lähettää ja vastaanottaa viestejä. Keskeyttämismääräys tulee voimaan, kun hakija asettaa ulosottomiehelle ulosottolain (37/1895) 7 luvun 16 §:ssä tarkoitetun vakuuden, jollei oikeudenkäymiskaaren 7 luvun 7 §:stä muuta johdu. Tämän pykälän 2 tai 3 momentin nojalla annettu keskeyttämismääräys raukeaa, jollei 60 b §:ssä tarkoitettua kannetta nosteta kuukauden kuluessa määräyksen antamisesta.

Keskeyttämismääräystä vaatineen on korvattava sille, jolle määräys on annettu, samoin kuin väitetylle loukkaajalle määräyksen täytäntöönpanosta aiheutunut vahinko sekä asiassa aiheutuneet kulut, jos 60 b §:ssä tarkoitettu kanne hylätään tai jätetään tutkimatta taikka jos asian käsittely jätetään sillensä sen vuoksi, että kantaja on peruuttanut kanteensa tai jäänyt saapumatta tuomioistuimeen. Sama on voimassa, jos keskeyttämismääräys 3 momentin nojalla peruutetaan tai 4 momentin nojalla raukeaa. Vahingon ja kulujen korvaamista koskevan kanteen nostamisessa noudatetaan, mitä oikeudenkäymiskaaren 7 luvun 12 §:ssä säädetään.]

Tämä laki tulee voimaan __ päivänä ____ kuuta 201x.